

Järrestad

Distrikt Järrestad

Järrestad kyrka. Foto: Jorchr/GFDL.

HISTORIA

Orten återfinns första gången i skrift 1322 då den benämndes Iarlestatha, vilket tros betyda Jarls bosättning. Trakten är rik på fornfynd med en historia som sträcker sig tillbaka till stenåldern med en höjdpunkt under järnålder och medeltid. Området verkar ha brukats redan från mesolitisk tid men det är de tidiga stenålderslämningarna som fortfarande kan ses. Placeringen vid åns nedre lopp var fördelaktigt för kommunikation och kan ha haft betydelse som mötesplatser för kult, handel, rättskipning och andra omvärldskontakter. Det kan man se i det stora antalet gånggrifter och dösar som finns längs Tommarpsån vilket också visar att här bodde förhållandevis många människor. I fornminnesregistret finns 19 stenåldersboplatser registrerade i Järrestad. Analyser av växtfossil visar att bosättningarnas ekonomi baserades på betesdrift och att odling inte var lika viktig. I samband med arkeologiska undersökningar har man stött på en stridsyxegrav som låg i anslutning till fyra stenkammare där det har legat minst tre individer begravda men det finns inga skelett bevarade. En kilometer norr om Järrestad strax väster om vägen mot Gladsax finns Skånes bäst bevarade hållristningar med över 550 figurer på en 200 kvadratmeter stor kvartsithäll.

Dansaren på hällen i Järrestad. Foto: Catarina Bertilsson, Svenskt Hällristnings Forskningsarkiv.

I en gammal text kan man läsa att här ligga begrafwen en Ridders man, som antingen warit af de fordna Jarlar eller åtminstone haft det namnet. En mycket stor sten omgifwen af 6 st. andra stenar utwisar denne herrens Grafställe nära in wid Byn och kallas stora Stendöset. Icke långt härifrån ses en annan Stenhög, lilla stendöset kallad, där Jarlens Fru säges hafwa sitt Grafställe. Af denne Jarl tror man Byn så wäl som häradet fådt sitt namn.

Tre bronsåldershögar ligger på åsens krön ovanför hällristningsområdet, förutom "Jarladösen" i norr, "Jarlafruns dös" vid ån finns en överodlad hög där man har hittat skelettdelar från flera individer. Enligt en inventering från 1929 ska det ha funnits ytterligare en hällkista och urngravar från yngre bronsålder, troligtvis har det även funnits fler högar som har blivit överplöjda. Fynd från järnåldern inkluderar bland annat en rik kvinnograv från 300-talet och en yngre storgård.

Enligt en text från 1762 delades "Landsvägen från Cimbritshamn i Jerrestad by till Tranås och Hammenhög. Mellan Cimbritzhamn och Jerrestad 2ne trä broar svåre at hålla medelst vatnets trånga utlopp. Behövs 2ne broar på var ställe." Lantmäterimaterialet för Järrestad är tämligen magert och den äldsta kartan utgörs av en gatumarksdelning upprättad 1794-1797 I Näckebodalen, strax söder om gamla Riksväg 12, byggdes en ättiksfabrik omkring år 1900. Tio år senare köptes anläggningen av den från Polen till Stockholm invandrade Albert Davidsohn som lade om produktionen till skoläster. Efter 2a världskriget tog sonen över fabriken och utvecklade verksamheten till världens då mest betydelsefulla läst- och skomaskinsindustri, där man genom en ny metod att vulkanisera samman canvas och gummi kom att lägga grunden till världens sportskoindustri - en verksamhet som fortsatte till omkring 1980 då en mekanisk industri tog över lokalerna.

PLATSER

Järrestad, Iarlestatha 1322. Kyrkbyn har givit socknen dess namn, som innehåller mansnamnet fda. Iarli och sta(d).

Järrestads härad, Iarlaestatheret 1231, förleden är antingen pluralis av jarl eller genitiv av mansnamnet Jarli, senare Järle, då en anhopning av jarlar på en plats inte är sannolikt är andra alternativet det troliga. Stad är ställe, plats.

Skoblock från svenska skolästfabriken, Järrestad, liknande ägdes av Gustav V, finns på Livrustkammaren.

LÄS MER

"Järrestad - huvudgård i centralbygd", Söderberg, B Riksantikvarieämbetets förlag, 2003.
Nämnda ting men glömda, Ola Svensson, s 209.